

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2018
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έως ποιο βαθμό οι αντιλήψεις, οι κρίσεις, οι αποφάσεις μας στην καθημερινή ζωή είναι «δικές μας» και όχι αποτέλεσμα επιρροής της μικρής και της μεγάλης κοινωνίας απάνω μας; (Μικρήν εννοώ τον στενό οικογενειακό, φιλικό και επαγγελματικό κύκλο και μεγάλη όλο τριγύρω μας το ανθρώπινο περιβάλλον μέσα και έξω ακόμη από τον εθνικό και γεωγραφικό μας χώρο). Δεν είμαστε τόσο «ελεύθεροι» να σχηματίζουμε τις εντυπώσεις, τις πεποιθήσεις, το πρόγραμμα των επιδιώξεων μας, όσο νομίζουμε. Το κοινωνικό σώμα, η «ομάδα» μέσα στην οποία έχουμε ενταχθεί καθορίζει σε τέτοιαν έκταση και σε τόσο βάθος τον τρόπο και τα μέτρα με τα οποία αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα και τα γεγονότα, ώστε κάθε άλλο παρά «δικές μας», με την αυστηρή έννοια της λέξης, είναι οι αλήθειες και οι αξίες μας. Φυσικά τούτο δεν το παραδέχεται ο εγωισμός μας.

Μια βαθύτερη **όμως** διερεύνηση θα μας πείσει ότι σε αναρίθμητες περιπτώσεις η πνευματική μας ανεξαρτησία είναι ένας ωραίος μύθος. Η όραση, η κρίση, η πίστη «μας» είναι η όραση, η πίστη της κοινωνικής φάλαγγας με την οποία συμπορευόμαστε. Το φαινόμενο τούτο στη γλώσσα της επιστήμης λέγεται «κοινωνικός κομορμισμός» και έχει γίνει αντικείμενο όχι μόνο θεωρητικών αλλά και πειραματικών ερευνών.

Το 1951 ο Αμερικάνος ψυχολόγος J. E Asch έκανε, ανάμεσα σε άλλα, και τούτο το έξυπνο πείραμα. Έδειξε σε έξι πρόσωπα μια γραμμή ορισμένου μήκους και τους εξήτησε να βρουν την αντίστοιχη της, στο μέγεθος, ανάμεσα σε τρεις άλλες που είχαν κι αυτές παρουσιαστεί στον πίνακα. Πρωτύτερα όμως είχε δώσει μυστικά την εντολή σε πέντε από τα έξι αυτά πρόσωπα να διαλέξουν όχι τη σωστή, αλλά μια ψεύτικη γραμμή. Το πρόσωπο που δεν μετείχε στη συνωμοσία, θα απαντούσε τελευταίο και είχε τοποθετηθεί έτσι ώστε να ακούσει και να ιδεί τα άλλα που θα μιλούσαν πρώτα. Το πείραμα έγινε πολλές φορές με πολλά και διάφορα πρόσωπα και είχε τούτο το παράδοξο αποτέλεσμα: με συχνότητα εκπληκτική, το αμύητο στη συνωμοσία πρόσωπο δεν εμπιστευόταν στη μαρτυρία των δικών του ματιών, αλλά συντασσόταν με την ομόφωνη απάντηση, την εσφαλμένη, των άλλων μελών της ομάδας.

[...]

«Κοινωνικού κομορμισμού» περιπτώσεις μπορεί ο καθένας μας να αναφέρει πάμπολλες από την προσωπική του πείρα. Από την εκούσια αλλά και ακούσια υποταγή στο συρμό έως τις ομαδικές ιδεοληψίες (ακόμη και

παραισθήσεις) που παρουσιάζονται σε ώρες πολεμικής αναταραχής και θρησκευτικής έξαρσης ή πανικού από θεομηνίες και επιδημίες. Το "πλήθος" τότε γίνεται μια συμπαγής μάζα που αισθάνεται, σκέπτεται και δρα με τον ίδιο τρόπο. Οι ατομικές αποκλίσεις εξαφανίζονται, διαλύονται μέσα στην κοινή, την απρόσωπη συμπεριφορά. Είναι απίστευτο το πόσο εύκολα, ακόμα και σε ομαλές περιστάσεις, διαδίδονται οι ομαδικές πλάνες, όπως λ.χ. η πίστη στη θεραπευτική δύναμη ενός κοινού βοτάνου, ή η υπόθεση ότι αυτή ή εκείνη η σύμπτωση αποτελεί κακόν οινόν, ή η βεβαιότητα ότι οι "μάγισσες" είναι όργανα του Σατανά και πρέπει να καίγονται κτλ. **Άλλωστε**, θα έχουμε όλοι παρατηρήσει ότι αρκεί μια είδηση, έστω και εξωφρενική, να δημοσιευτεί σ' ένα έντυπο μεγάλης κυκλοφορίας ή να μεταδοθεί από το ραδιόφωνο με έμφαση, για να γίνει πιστευτή.

[...]

Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι που έχουν μελετήσει το φαινόμενο, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο κομφορμισμός αυτός, τάση ισχυρή και επίμονη, πηγή του έχει την κοινωνική φύση του ανθρώπου. Όσο και αν υπερβάλλουν εκείνοι που μέσα στο ψυχοφυσιολογικό μας σύστημα δίνουν την πρώτη θέση στο "ένστικτο της αγέλης" (instinct gregaire), θα ήταν παράλογο να αρνηθούμε ότι και το κορυφαίο ζώο της κλίμακας, τον άνθρωπο, μια ακαταγώνιστη ορμή το σπρώχνει να συνδέεται με τους ομοίους του και να επιζητεί την παρουσία τους, όχι μόνο όταν έχει ανάγκη από τη σύμπραξή τους, για να αντιμετωπίσει έναν κίνδυνο, αλλ' ακόμα και στις ώρες τηςσχόλης, τότε που διψάει για ψυχαγωγία.

Έχουμε **λοιπόν** καταδικαστεί να είμαστε αιχμάλωτοι της συμβιωτικής ομάδας; Θα παρεξηγούσε τη θέση μας εκείνος που θα την ερμήνευε με αυτό τον τρόπο. Το οργανωμένο πλήθος, η κοινωνική ομάδα μάς στηρίζει, μας προστατεύει, αλλά και θολώνει την όραση, μηχανοποιεί τη συμπεριφορά, δένει τη σκέψη, αποδυναμώνει τη φαντασία μας με τα πολυκαιρισμένα σχήματα των απρόσωπων εννοιών και αξιών της. Από τη δουλεία αυτή σώζεται μόνο ο επώνυμος άνθρωπος που θα ορθώσει την κεφαλή του πάνω από τον ορίζοντα της μάζας και θα τολμήσει ν' αντικρίσει με τις δικές του διανοητικές δυνάμεις τα πράγματα, με τη δική του βούληση τις περιπλοκές της ζωής, με τη δική του ευαισθησία το θέαμα του κόσμου.

Για έναν τέτοιο άθλο όμως χρειάζονται δύο σπάνιες ικανότητες: ανδρεία και εντιμότητα, ηθική ανδρεία και πνευματική εντιμότητα, που δυστυχώς για το γένος μας είναι των λίγων, των πολύ λίγων ο κλήρος. Μόνο έτσι σπάζει ο άνθρωπος τα δεσμά της πλάνης και κατακτά την ελευθερία της αλήθειας.

Ε. Π. Παπανούτσος, "Το δίκαιο της πυγμής"
(Διασκευασμένο)

(σ.σ. Έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του πρωτότυπου)

Παρατηρήσεις

A. Να αποδώσετε την περίληψη του κειμένου που σας δίνεται σε 100 – 120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

α. οι αντιλήψεις, οι κρίσεις, οι αποφάσεις μας στην καθημερινή ζωή είναι «δικές μας» και όχι αποτέλεσμα επιρροής της μικρής και της μεγάλης κοινωνίας απάνω μας.

β. Σε κάθε περίπτωση η πνευματική μας ανεξαρτησία είναι ένας ωραίος μύθος.

γ. Ο κάθε άνθρωπος, όντας σε ένα σύνολο, γίνεται μια συμπαγής μάζα που αισθάνεται, σκέπτεται και δρα με τον ίδιο τρόπο.

δ. Καθένας από εμάς έχει καταστεί αιχμάλωτος της συμβιωτικής ομάδας από όπου δεν μπορεί να ξεφύγει κανείς.

ε. Η ελευθερία του ατόμου μπορεί να κατακτηθεί μέσω της ανδρείας και της εντιμότητας, της ηθικής ανδρείας και της πνευματικής εντιμότητας

Μονάδες 10

B.2.

α) Να βρείτε πώς αναπτύσσεται η πέμπτη παράγραφος του κειμένου «**Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι ... που διψάει για ψυχαγωγία**» (2 μονάδες) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (μονάδες 2).

β) να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου (μονάδες 2).

Μονάδες 6

B.3.

α) Το απόσπασμα που σας έχει δοθεί αποτελεί ένα αποδεικτικό δοκίμιο. Ποιες είναι οι διαφορές ενός δοκιμίου και ενός άρθρου.

Μονάδες 3

β) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις (με έντονη γραφή μέσα στο κείμενο):

όμως (2^η παράγραφος)

άλλωστε (4^η παράγραφος)

λοιπόν (6^η παράγραφος)

Μονάδες 3

B.4.

α) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις του κειμένου, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες με άλλες συνώνυμες, χωρίς να αλλάζει το νόημα του κειμένου:

- i. Έως ποιο βαθμό οι αντιλήψεις, οι κρίσεις, οι αποφάσεις μας στην καθημερινή ζωή είναι «δικές μας» και όχι αποτέλεσμα επιρροής της μικρής και της μεγάλης κοινωνίας απάνω μας ...
- ii. Το κοινωνικό σώμα, η «ομάδα» μέσα στην οποία έχουμε ενταχθεί καθορίζει σε τέτοιαν έκταση και σε τόσο βάθος τον τρόπο και τα μέτρα με τα οποία αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα και τα γεγονότα ...
- iii. Το 1951 ο Αμερικάνος ψυχολόγος J. E. Asch έκανε, ανάμεσα σε άλλα, και τούτο το έξυπνο πείραμα
- iv. «Κοινωνικού κομπορμισμού» περιπτώσεις μπορεί ο καθένας μας να αναφέρει πάμπολλες από την προσωπική του πείρα
- v. ... θα ήταν παράλογο να αρνηθούμε ότι και το κορυφαίο ζώο της κλίμακας, τον άνθρωπο, μια ακαταγώνιστη ορμή το σπρώχνει να συνδέεται με τους ομοίους του ...

Μονάδες 5

β) Να δώσετε τα αντώνυμα των παρακάτω υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

αντίστοιχης, παράδοξο, ατομικές, επίμονη, θολώνει

Μονάδες 5

B.5.

Στο παρακάτω απόσπασμα να χαρακτηρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 1) και να το τρέψετε στην αντίθετή της (μονάδες 2).

«Από τη δουλεία αυτή σώζεται μόνο ο επώνυμος άνθρωπος που θα ορθώσει την κεφαλή του πάνω από τον ορίζοντα της μάζας και θα τολμήσει ν' αντικρίσει με τις δικές του διανοητικές δυνάμεις τα πράγματα, με τη δική του βούληση τις περιπλοκές της ζωής, με τη δική του ευαισθησία το θέαμα του κόσμου».

Μονάδες 3

Γ. Η μαζοποίηση είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει αρνητικά την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Σε ένα άρθρο, 500 – 600 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας:

- α)** να αναφερθείτε στα αίτια που οδηγούν σήμερα τους νέους στη μαζοποίηση,
β) να διατυπώσετε τις προτάσεις σας για το ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει η παιδεία στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Μονάδες 40

Καλά Αποτελέσματα!
Βασίλης Βούλγαρης
Φιλολόγος

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΔΡΑΚΟΣ